

Kalastusmatkailun toimintaympäristöanalyysi

JOHANNA MÖTTÖNEN, KUHA-SUOMEN KALALEADER &
SALIA BINAUD, KANTRI RY

Sisällysluettelo

1.	Johdanto	1
1.1	Kalatalousalan koulutus	2
1.2	Kalastusoppaan alkuinvestoinnit, tarvittavat luvat ja vakuutukset	3
2.	Kalastusmatkailuyrittäjien osaamisen kehittäminen ja digitaaliset ratkaisut	4
2.1	Jo tunnistetut kehittämistarpeet	4
2.2	Kalastusmatkailun digitaaliset aloitteet ja kehityshankkeet	5
3.	Matkailun nykytila Suomessa ja Pirkanmaalla	7
3.1	Matkailun merkitys Suomessa	7
3.2	Pirkanmaa matkailukohteena	9
3.3	Kalastusmatkailun tila Suomessa ja Pirkanmaalla	12
4.	Kalastusmatkailun kehittämistä tukevat tahot ja strategiat	17
4.1	Matkailun edistäjät ja heidän roolinsa	17
4.5	Muita keskeisiä toimijoita ja hankkeita	18
5.	SWOT-analyysi: Kalastusmatkailu Pirkanmaalla	19
6.	Johtopäätökset ja kehittämis ehdotukset	20
	Lähteet:	21
	Liitteet	22

1. Johdanto

Kalastusmatkailulla on merkittävä rooli Pirkanmaan matkailun kehittämisessä ja alueen elinvoiman vahvistamisessa. Alaa ei kuitenkaan tunnisteta laajasti, eivätkä kalastusmatkailupalvelut saa riittävästi näkyvyyttä alueen matkailusivustoilla. Luontoon ja elämyksiin perustuva matkailu on kasvattanut suosiotaan viime vuosina, ja Pirkanmaan monipuoliset vesistöt tarjoavat erinomaiset mahdollisuudet vastuulliselle kalastusmatkailulle.

Kalastusmatkailu tarkoittaa matkailumuotoa, jossa kalastaminen on matkan keskeinen sisältö tai tärkeä osa elämystä. Se voi sisältää opastettuja tai itsenäisiä kalastusretkiä, kalastuslupien hankintaa, majoitus- ja ruokailupalveluita sekä oheistoimintoja. Kalastusmatkailua harjoitetaan niin kotimaisten kuin ulkomaistenkin matkailijoiden keskuudessa, ja sen muoto vaihtelee perinteisestä onginnasta lohen perhokalastukseen ja moderniin veneopastettuun kalastukseen. Suomessa kalastusmatkailua tukee rikas vesistöverkosto, neljä vuodenaikaa sekä laajat jokaisenoikeudet.

Kalastusmatkailun aluetaloudelliset vaikutukset ovat merkittäviä: kalastuslupien ja ohjelmapalveluiden ohella rahaa käytetään majoitus- ja ravitsemuspalveluihin, vähittäiskauppaan, huoltoasemille/korjaamoihin, autovuokrauksiin tai paikallisliikenteeseen.

"Vastuullinen kalastusmatkailu näkyväksi Pirkanmaalla" -hanke tukee alueen kalastusmatkailuyrittäjiä koulutusten, opintomatkojen ja yhteistyöverkostojen avulla. Hankkeen tavoitteena on lisätä Pirkanmaan tunnettuutta kalastusmatkailukohteena ja vahvistaa matkailun vastuullisuutta.

Tämä toimintaympäristöanalyysi on osa hankkeen toimenpiteitä ja toimii keskeisenä työkaluna alueen kalastusmatkailun nykytilan kartoittamisessa. Sen avulla tunnistetaan toimintaympäristön keskeiset tekijät, yrittäjien tarpeet sekä kehityskohteet, jotka vaikuttavat matkailualan kasvuun ja kestävään kehitykseen. Aiemmissa selvityksissä on noussut esiin muun muassa tarve paremmalle markkinoinnille, yhteistyön kehittämiseksi sekä yrittäjien osaamisen vahvistamiselle (Kuha-Suomen kysely, 2021). Myös Kotiranta-Taipaleen opinnäytetyössä (2018) todettiin, että kalastusmatkailuyrittäjät kokevat jäävänsä alueellisen matkailumarkkinoinnin varjoon ja kaipaavat enemmän yhteistyötä esimerkiksi yhteisten matkailupakettien ja markkinointikampanjoiden muodossa.

Lisäksi toimintaympäristöön vaikuttavat matkailutrendit, kuten kotimaanmatkailun kasvu, kaupungistuminen, vastuullisuuden korostuminen ja digitalisaation mahdollisuudet, ja toisaalta taas ilmastonmuutoksen ja poliittisten tapahtumien tuomat muutokset matkailussa.

Tämän analyysin tulokset ohjaavat hankkeen jatkotoimenpiteitä ja tarjoavat pohjan käytännön kehitystyölle, jotta Pirkanmaan kalastusmatkailusta voidaan tehdä entistä näkyvämpi, vetovoimaisempi ja kestävämpi matkailumuoto.

1.1 Kalatalousalan koulutus

Kalastusoppaana menestyvät yleensä sellaiset yrittäjät, jotka ovat pitkään harrastaneet kalastusta ja tulevat hyvin toimeen erilaisten ihmisten kanssa. Tärkein ammatillinen osaaminen tulee vesillä vietetyistä lukemattomista tunteista. Opastoimintaan liittyy myös muuta kuin pelkkä kalastustaito, kuten yritysmuodon valinta, taloudenhallinta, kielitaito ja markkinointi. Näihin asioihin voi kouluttautua suorittamalla opetushallituksen vuonna 2005 hyväksymän kalastusoppaan ammattitutkinnon. Kalastusoppaan ammattitutkinto voidaan tehdä näyttötutkintona ja näyttöihin voi mennä suoraan itse opiskelemalla ([Suomen Kalastusopaskilta](#)).

Kalatalousalan koulutusta tarjoavat Suomessa ammattiopisto [Livia](#) (Kaarina ja Parainen), koulutuskeskus [Salpaus](#) (Asikkala), Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä [Riveria](#) (Joensuu) sekä ammattiopisto [Lappia](#) (Oulu). Pirkanmaalla ei järjestetä kalatalouden ammatillista koulutusta. Lähimmäksi osuvat erä- ja luonto-oppaan ammattikoulutukset, joita järjestävät muun muassa [ammattiopisto Ahlman](#) (Tampere), Sastamalan Koulutuskuntayhtymä [Sasky](#) (Hämeekyrö) ja Tampereen seudun ammattiopisto [Tredu](#) (Ylöjärvi).

Kalatalouden ammattitutkinto (150 osaamispistettä) koostuu osaamisalakohtaisista pakollisista tutkinnon osista (120 osaamispistettä) ja valinnaisista tutkinnon osista (30 osaamispistettä). Opintojen kesto on noin 1.5 vuotta. Kalatalouden ammattitutkinnon osaamisalat ja tutkintonimikkeet ovat:

- Kalastusopastuksen osaamisala, kalastusopas (AT)
- Ammattikalastuksen osaamisala, kalastaja (AT)
- Kalanjalostuksen osaamisala, kalanjalostaja (AT)
- Vesiviljelyn osaamisala, vesiviljelijä (AT).

Kalastusoppaan ammattitutkinnon pakolliset tutkinnon osat (30 op per osio) ovat:

Kalastusoppaan toimintaympäristön tuntemus, kalastusopastustoiminta, tuotesuunnittelu, markkinointi ja myynti kalataloudessa, sekä yritystoiminta kalataloudessa. Valinnaiset tutkinnon osat (30) ovat Kalataloudessa toimiminen, kuljettaja, eräruokapalvelun järjestäminen, erityisryhmien opastaminen luonnossa ja kansainvälisten asiakkaiden opastaminen luonnossa.

1.2 Kalastusoppaan alkuinvestoinnit, tarvittavat luvat ja vakuutukset

Kun kalastusmatkailuyrittäjä ottaa asiakkaita matkaansa rinnastetaan se kalastustapahtumaksi, johon tarvitaan joko vesialueen omistajan lupa tai ELY-keskuksen myöntämä opaslupa. Kalastusoppaat voivat hakea ELY-keskukselta lupaa (Kalastuslaki 18 §) järjestää kalastusmatkailutilaisuuksia, joihin osallistuu enintään kuusi kalastajaa kerrallaan ja joissa harjoitetaan onkimista, pilkkimistä ja viehekalastusta. Lupa voidaan myöntää enintään 5 vuodeksi kerrallaan. ([Suomen kalastusmatkailun nykytila ja kehittämistarpeet](#), s.33)

Lisäksi asiakkaat tarvitsevat omat kalastuslupansa, kuten kalastonhoitomaksu ja viehekalastusluvat. Kalastusoppaan tulee myös tarkistaa toiminnassa käytettävän aluksen rekisteröinti ja kuljettajan pätevyysvaatimukset Liikenteen turvallisuusvirastosta (Trafli). ([POKELY](#)).

Lupien lisäksi kalastusmatkailuyrittäjät tarvitsevat toimintansa käynnistämiseen sekä aineellisia että aineettomia resursseja. Pienimuotoisesti aloittava opas voi päästä alkuun muutaman tuhannen euron panostuksella (esim. välineet, luvat, markkinointi), mutta veneen, elektroniikan ja muun tarvittavan kaluston hankinta voi nostaa kokonaiskustannukset 10 000–20 000 euroon ([A. Laitinen, 2014](#)). Aloituskustannuksia syntyy muun muassa yrityksen perustamisesta, vene- ja kuljetuskalustosta, säilytystiloista, kalastusluvista, vakuutuksista, kalastusvälineistä, asiakasvarusteista sekä markkinointi- ja verkkosivukuluista. Usein on järkevää aloittaa osa-aikaisesti ja kasvattaa toimintaa vaiheittain. Suurimmat investoinnit kohdistuvat yleensä venekalustoon ja mahdollisiin rakennuksiin, ja ne ovat kalliita suhteessa pienyrittäjän tuloihin ([Suomen kalastusmatkailun nykytila ja kehittämistarpeet, 2022](#)). Tukea voi olla mahdollista saada esimerkiksi Leader-ryhmiltä tai ELY-keskuksilta, mutta kalastusmatkailualan yrittäjät kokevat, että ala jää usein liian vähälle huomiolle, jolloin tukien saaminen on hankalaa.

Sen lisäksi, että kalusto on suositeltua vakuuttaa, yrittäjän kannattaa selvittää erikseen kaikki tarvittavat vakuutukset toiminnan kannalta. Muun muassa lakisääteinen yrittäjän tapaturmavakuutus ja asiakkaiden tapaturmavakuutus ovat suositeltavia, mutta esimerkiksi vastuuvakuutusta määrittelee muun muassa *matkapakettilaki*. Laki matkailupalveluiden yhdistämisestä, säätelee matkapakettien myyntiä ja sitä, kuinka matkailupalveluja voidaan yhdistää toisiinsa myytäväksi kokonaisuuksiksi. **Lain mukaan matkapaketiksi määritellään vähintään kaksi matkailupalvelua, kuten majoitus ja kuljetus, jotka myydään yhdessä ja joiden kokonaishinta ilmoitetaan asiakkaalle etukäteen.** Lain tarkoituksena on suojata kuluttajia varmistamalla, että he saavat tarvittavat tiedot ja oikeudet mahdollisissa ongelmatilanteissa, kuten peruutuksissa tai matkapaketin osien virheissä.

Kalastusmatkailuyrittäjien kannattaa olla tietoisia matkapakettilain säädöksistä, koska monesti kalastusmatkailupalvelut (kuten opastetut kalastusretket ja majoitus) voivat muodostaa matkapaketin, jos ne myydään kokonaisuutena. Mikäli yrittäjä myy useamman palvelun pakettina, hänelle voi tulla velvollisuus noudattaa matkapakettilain sääntöjä, kuten kuluttajasuojan varmistamista ja asiakkaalle annettavia tietoja. Tämä laki tuo myös vastuuta mahdollisten ongelmatilanteiden käsittelyssä, joten yrittäjien on tärkeää ymmärtää, miten laki vaikuttaa heidän liiketoimintaansa ja varmistaa, että heidän

toimintansa on lainmukaista. Yksinkertaisimmillaan, matkapakettilaki edellyttää, että matkapakettien myyjillä on pakollinen vastuuvakuutus, joka kattaa matkapaketin mahdolliset virheet ja muut ongelmatilanteet ([KKV.fi](https://www.kkv.fi)).

2. Kalastusmatkailuyrittäjien osaamisen kehittäminen ja digitaaliset ratkaisut

Alan sesonkiloontoisuuden takia, monet kalastusmatkailuyrittäjät Suomessa toimivat sivutoimisesti, mikä tuo mukanaan sekä joustavuutta että haasteita liiketoiminnan kehittämiseksi ([Suomen kalastusmatkailun nykytila ja kehittämistarpeet](#), 2022). Sivutoimisuus voi estää aktiivista osallistumista alueelliseen yhteistyöhön ja verkostoitumiseen, vähentää mahdollisuutta kehittää ympärivuotisia tuotteita tai tehdä pitkäjänteisiä investointeja. Yrittäjän mahdollisuudet panostaa täysipainoisesti yrityksen kehittämiseen, markkinointiin ja asiakaspalveluun ovat rajalliset. Tämä voi johtaa esimerkiksi siihen, että verkkosivustot ovat yksikielisiä ja niistä puuttuvat suorat varausmahdollisuudet, mikä vaikeuttaa asiakkaiden ostopolkua ja palveluiden saavutettavuutta.

Vuonna 2018 toteutetussa ”[Virkein](#)”-hankkeen selvityksessä todettiin, että luontomatkailuyritykset kohtaavat haasteita myynnissä ja markkinoinnissa. Monien kalastusmatkailuyritysten verkkosivut tarjoavat perustietoa palveluista, mutta varaustoiminnallisuudet ja verkkokaupat puuttuvat usein tai ovat hankalakäyttöisiä. Tämä vaikeuttaa asiakkaiden mahdollisuutta tehdä suoria varauksia tai ostoksia verkossa, mikä katkaisee ostopolun kriittisessä vaiheessa. Asiakkaiden voi siis olla haastavaa löytää ja ostaa etsimäänsä palvelua helposti – erityisesti, jos varaus vaatii erillistä yhteydenottoa, eikä palveluista ole selkeää, ajankohtaista ja visuaalisesti houkuttelevaa esitystä.

[Matkailun saavutettavuutta vastuullisesti -raportissa](#) (Partanen, 2022) todetaan, että matkailutoimijat tunnistavat osaamisvajeen digitaalisessa kehityksessä, erityisesti verkkopalveluiden toteutuksessa. Kuten muutenkin matkailualan pienyrittäjillä, myös kalastusmatkailuyrittäjien nettisivut kaipaavat siis päivytystä ja yrittäjät koulutusta digitaaliseen löydettävyyteen ja markkinointiin. Kansainvälisille asiakkaille tämä korostuu erityisesti, sillä he odottavat monikielisiä ja selkeitä verkkopalveluita, joiden kautta varaus ja maksu on mahdollista suorittaa helposti – ilman erillisiä yhteydenottoja tai kielimuureja ([Kalastusmatkailun kehittämisohjelma 2024–2034](#); [Visit Finland 2024](#)).

2.1 Jo tunnistetut kehittämistarpeet

Kalastusmatkailun kehitykselle on tunnistettu useita keskeisiä kehittämistarpeita, jotka ilmenevät sekä aikaisemmista hankkeista, että tuoreista selvityksistä. Pirkanmaan Kalatalouskeskuksen vuonna 2012 käynnistämä [Kansainvälisesti kalavesillä](#) -hanke korosti kansainvälisten asiakkaiden palvelun ja majoituskapasiteetin parantamista, markkinoinnin tehostamista ja talvikalastusmatkailun kehittämistä. Tämän lisäksi hankkeessa tunnistettiin tarpeet kalastusmatkailun incentive-tuotteiden (yritysten työhyvinvointi/työkykytoiminta) kehittämiseksi ja kalaston monipuoliselle hyödyntämiselle, kuten rapujuhlatuotteiden ja särkikalaston hyödyntämiselle.

Vuoden 2020–2021 aikana toteutettu Kuha-Suomen kalatalousryhmän kysely paljasti, että kalastusopasyrityksiltä kaivattiin erityisesti lisää markkinointia sekä koulutusta palvelujen ja

liiketoiminnan kehittämiseksi. Koulutustarpeet keskittyivät erityisesti markkinointiin, digitaalisten palvelujen hyödyntämiseen ja asiakkuuksien hoitoon. Samoin myös kalastustaitojen monipuolistaminen ja uusien tekniikoiden käyttö nousivat esiin tärkeinä kehittämisalueina.

Vuonna 2024 Vastuullinen kalastusmatkailu näkyväksi Pirkanmaalla-hanketta valmisteltaessa tehdyt kyselyt ja haastattelut vahvistivat tarpeen markkinoinnin kehittämiseksi ja yhteistyön lisäämiselle alueellisten matkailutoimijoiden kanssa. Kalastusmatkailuyrittäjät kaipaavat myös tukea verkostoitumisessa ja tuotteidensa esiin tuomisessa, erityisesti VisitFinlandin DataHubin kautta. Vastausten mukaan keskeisiä kehittämisalueita ovat myös riittävät kalavesivarannot ja liitännäispalvelujen monipuolistaminen.

XAMK:in ”*Kalastaja matkailuyrityksen asiakkaana*”-hanke pilotoi matkailuyrittäjien osaamisen edistämiseksi koulutuksia, joilla pyrittiin saamaan kalastuksen harrastajista asiakkaita varsinkin rospuuttokaudella. Koulutuksissa opastettiin palvelujen tuotteistamisessa sekä markkinoinnin ja viestinnän suunnittelussa. Koulutuskokonaisuus sisälsi kolme verkkokoulutusta (*Kalastuksen harrastajien tarpeet ja toiveet, kalastusmatkailupalveluiden tuotteistaminen ja hinnoittelu, markkinointi ja viestintä kalastajille*) ja päätöswebinaarin, joiden tarkoitus oli selvittää, miten mikro- ja pk-matkailuyrittäjille suunnattu koulutus kannattaa toteuttaa. Kerätyn palautteen pohjalta on tehty suunnitelma teemaan liittyvästä laajemmasta koulutuskokonaisuudesta.

Näiden tehtyjen selvitysten yhteenvedona ja yrittäjiltä saadun palautteen perusteella, kalastusmatkailun kehittämisessä olisi siis painotettava markkinointitoimenpiteiden tehostamista, yritystoiminnan tukemista ja kalastuspalveluiden monipuolistamista sekä verkostoitumisen edistämistä muiden matkailualan toimijoiden kanssa.

2.2 Kalastusmatkailun digitaaliset aloitteet ja kehityshankkeet

Vuonna 2024 julkaistu [Kalastusmatkailun kehittämisohjelma](#) on Suomen maa- ja metsätalousministeriön johtama ohjelma, joka tähtää kalastusmatkailun edistämiseen ja kehittämiseen koko maassa. Ohjelma kattaa vuosille 2024–2034 ulottuvan ajanjakson ja sen tavoitteena on parantaa kalastusmatkailupalveluiden laatua, lisätä niiden tarjontaa ja houkutella enemmän kotimaisia ja kansainvälisiä matkailijoita Suomeen. Ohjelma tukee muun muassa kalastusmatkailukohteiden ja -palvelujen näkyvyyttä, yritysten kehittämistä sekä kalastusmatkailuun liittyvän infrastruktuurin parantamista.

Ohjelman valmistuminen on vauhdittanut alan kehitystä etenkin digitaalisten alustojen saralla ja käynnistänyt useita uusia aloitteita. Esimerkiksi [Fishing in Finland-kalastusmatkailuportaali](#), joka edistää kalastusmatkailua valtakunnallisesti koko Suomessa, uusittiin vuoden 2025 alussa. Sivusto on osa maa- ja metsätalousministeriön kalastusmatkailun kehittämisohjelmaa vuosille 2024–2034. Sivuston on toteuttanut Kalatalouden Keskusliitto yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön, Suomen Kalastusopaskillan sekä lukuisten muiden palveluntarjoajien kanssa. Sivusto esittelee suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi kotimaisia kalastusmatkailukohteita ja yrityksiä, suomalaista kalastuslupajärjestelmää, tyypillisiä saalislajeja ja kalastustekniikoita.

Edellinen sivustoversio vuodelta 2012 sisälsi yli 10 kieliversiota. Kielivalikoimaa laajennetaan Euroopan puhutuimmilla kielillä kuluvan vuoden aikana. Fishing in Finland-sivuston uusi ominaisuus *Kalastuspalvelut kartalla* kattaa lähes sata kalastus- ja/tai majoituspalvelua Nuorgamista Helsinkiin ulottuvalta alueelta. Kartan avulla kalastusmatkailija voi ottaa yhteyttä kalastusoppaisiin tai

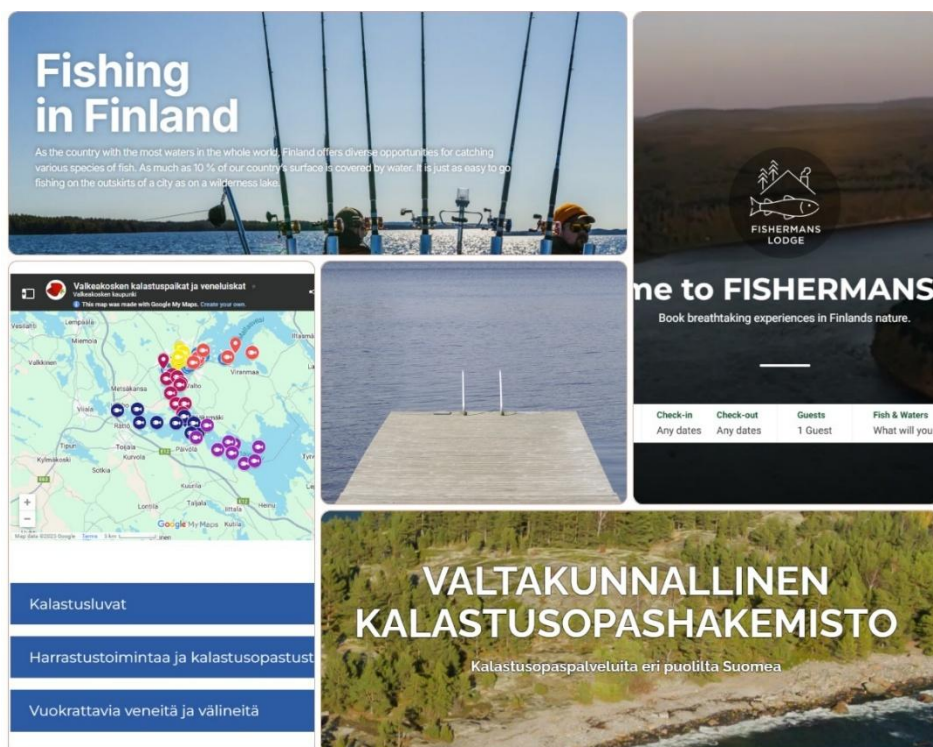
ajoituspalvelun tarjoajiin haluamaltaan alueelta. Verkkokauppaa sivustolla ei ole, vaan sivusto ohjaa yrittäjän omille nettisivuille.

Maa- ja metsätalousministeriö rahoitti myös **Suomen Kalastusopaskilta ry:n verkkosivuu-**
uudistuksen. Valtakunnallinen [kalastusopashakemisto](#) mahdollistaa nyt oppaiden löytämisen kartta-
tai taulukkopohjaisesti. Palveluja voi suodattaa ja tehdä hakuja esimerkiksi toiminta-alueen,
kalastustavan, kalalajin tai oppaan nimen mukaan. Kartta sisältää yli 70 oppaan lähtösatamat ja
toiminta-alueet. Verkkokauppaa sivustolla ei ole.

Alkuvuodesta 2025 on avattu myös [Fisherman's Lodge](#) online-alusta, joka kokoaa Suomen
kalastusmatkailun tarjontaa yhden sivuston alle. Erityisesti kansainvälisille asiakkaille suunnatulta
sivustolta voi varata majoituksen, opastuksen ym. palvelut yhdellä kertaa. Sivusto on yhteistyössä Visit
Finlandin kanssa ja mm. Visit Norway ja Visit Sweden ovat neuvottelemassa myös yhteistyöstä.

Kalastusmatkailun kehittämisohjelma on vauhdittanut kalastusmatkailusivustojen kehitystä myös
alueellisesti. Esimerkiksi Pirkanmaan Kalatalouskeskus ry:n hallinnoima [kuhamaa.fi](#) -sivusto sai
tammikuussa 2025 puollon hankerahoitukselle sivuston uudistamiseen, ja sen on määrä valmistua
loppuvuodesta 2026. Myös Valkeakosken kunta on alkuvuodesta 2025 koonnut [verkkosivuilleen](#)
kalastuspaikat, veneluiskat ja tietoa tarvittavista kalastusluvista.

Lisäksi Pohjois-Suomen ELY-keskus on syksyllä 2024 avannut avustushaun, joka tukee
kalastusmatkailun edistämistä itäisessä Suomessa. Avustuksen tavoitteena on edistää kotimaisten
kalastusmatkailupalveluiden tarjontaa ulkomailla ja kasvattaa kansainvälisten kalastusmatkailijoiden
määrää Suomessa. Tämä avustus tukee muun muassa markkinointitoimenpiteitä, kuten osallistumista
kansainvälisille messuille ja matkanjärjestäjien kutsumista Suomeen tutustumaan alueen
kalastusmatkailupalveluihin.

3. Matkailun nykytila Suomessa ja Pirkanmaalla

3.1 Matkailun merkitys Suomessa

Matkailu on merkittävä osa Suomen taloutta ja aluetalouksia, tarjoten työtä ja elinvoimaa eri puolilla maata. Suomen vetovoima perustuu erityisesti ainutlaatuihin luontoon, vuodenaikojen vaihteluun ja kestäväan matkailuun. Luonto-, hyvinvointi- ja kalastusmatkailun suosio on kasvanut, mutta kalastusmatkailun potentiaalia ei ole vielä täysin hyödynnetty ([MMM 2024](#)).

Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan matkailu on merkittävä vientiala: vuonna 2022 matkailuvienti oli 3,4 miljardia euroa (23 % matkailun kokonaiskysynnästä) ja kotimaanmatkailu 11,4 miljardia euroa (77 %). Kotimaanmatkailun merkitys on vahvistunut pandemian ja globaalin epävakauden myötä. Vuonna 2022 matkailuala työllisti noin 140 600 henkilöä, vastaten 5,1 % työvoimasta.

Visit Finland jakaa Suomen neljään matkailun suuralueeseen: Helsingin seutu, rannikko- ja saaristoalue, Järvi-Suomi ja Lappi. Vuonna 2023 ulkomaisten yöpymisten määrä kasvoi koko maassa 15 %, ja tietyillä alueilla – kuten Tampereen seudulla ja Lapissa – ylitettiin jo vuoden 2019 taso. Kesämatkailun elpyminen on ollut hitaampaa, ja kesällä 2024 ulkomaisten yöpymisten määrä jäi 16 % alle vuoden 2019 tason.

Suomi profiloituu erityisesti talvimatkailukohteena ja sillä on toiseksi suurin markkinaosuus Pohjoismaissa. Matkailun kehitystyössä painotetaan nyt ympärivuotisuutta ja matkustuksen jakautumista tasaisemmin vuoden ympäri, erityisesti keväälle ja syksylle. Tavoitteena on tehdä Suomesta Pohjoismaiden kestävimmin kasvava matkailukohde.

Työ- ja Elinkeinoministerin
laatima SWOT Suomen
matkailusta
([TEM Toimialaraportti 2023, s. 70](#)).

NYKYTILA	
VAHVUUDET • Luonto, puhtaus ja turvallisuus • Vastuullisuus • Tasa-arvo • Toimeentuloa harvaan asutuille seuduille • Ala työllistää nuoria • Kansainvälistyminen lisääntynyt • Laatu on parantunut	HEIKKOUEDET • Suomen tunnettuus • Saavutettavuus • Työvoiman saatavuus • Työhyvinvointi • Niukat resurssit kehittämiseen • Sesonkiluonteisuus • Paljon mikroyrityksiä • Digitalisaation hyödyntäminen
TULEVAISUUS	
MAHDOLLISUUDET • Edelläkävijyys kestävydessä • Työhyvinvoinnin kehittäminen • Ympärivuotisuuden lisääminen • Tuotekehitys ja palvelumuotoilu • Digitalisaation hyödyntäminen • Rahoitusmahdollisuudet • Yhteistyö	UHAT • Globaalit muutokset ja epävarmuus • Kilpailu työvoimasta • Keskittyminen vain ympäristölliseen kestävyteen • Kilpailu matkailijoista • Pohjoismainen markkinaosuus • Kielteiset asenteet matkailua kohtaan

3.1.1 Kotimaan ja kansainvälinen matkailu

Kansainvälisten matkailijoiden kiinnostus Suomea kohtaan on viime vuosina monipuolistunut: luontokohteet säilyttävät vetovoimansa, mutta myös kaupunkikokemukset ja kulttuurielämykset kasvattavat suosiotaan ([Visit Finland, 8/2024](#)). Suomi profiloituu erityisesti joulupukin, revontulien, jäähotellien sekä järvi- ja saunakulttuurin kautta. Suurinta kysyntää tulee Keski-Euroopasta, Japanista ja Yhdysvalloista, ja kesällä 2023 eniten matkoja tehtiin Virosta, Ruotsista ja Saksasta ([Visit Finland, 10/2023](#)). Vuoden 2023 asiakassegmentoinnin mukaan kansainväliset matkailijat voidaan jakaa kuuteen ryhmään, kuten luonnon ihmeiden metsästäjiin, aktiivisiin seikkailijoihin ja suomalaisen luksuksen etsijöihin, ja heidän matkansa suuntautuvat erityisesti Helsingin seudulle, Lappiin ja Järvi-Suomeen ([Visit Finland, 2023](#)).

Kotimaanmatkailun suosio on kasvanut 2010-luvulta alkaen muun muassa ilmastotietoisuuden ja koronapandemian seurauksena ([TEM, 2021](#)). Vuonna 2022 kotimaanmatkailu muodosti 65 % Suomen matkailun kokonaiskysynnästä ([TEM, 2025](#)), ja se tuo toimialalle ympärivuotisuutta ja tasaisuutta. Suomalaiset matkailijat arvostavat erityisesti mökkeilyä ja vapaa-ajan viettoa, ja kesällä 2024 tehtiin noin 7,8 miljoonaa maksutonta majoitusmatkaa, mikä oli 15 % enemmän kuin edellisenä kesänä ([Tilastokeskus, 2024](#); [Travel & Tourism, 2024](#)). TEM on jakanut kotimaanmatkailijat viiteen kohderyhmään, joista mökkeilijät ja kyläilijät muodostavat oman ryhmänsä muiden, kuten kaupunkilomailijoiden ja kulttuurimatkailijoiden ohella ([TEM, 2021](#)). Luontoarvot, lentämisen välttäminen, turvallisuus ja helppous ovat kotimaan matkailussa merkittäviä arvoja, ja suosituimpia kohteita ovat kansallispuistot, ulkoilualueet, kaupungit ja saaristo.

Matkailijoiden kiinnostus kohdistuu entistä vahvemmin vastuullisiin matkailupalveluihin, henkilökohtaiseen palveluun ja autenttisiin kulttuuri- ja hyvinvointikokemuksiin ([Kauppalehti, 2024](#)). Lähimatkailu ja maata pitkin matkustaminen ovat kasvussa, ja alalla panostetaan yhä enemmän teknologian hyödyntämiseen asiakaskokemuksen parantamiseksi. Pandemia, maailmanpoliittinen epävakaus ja inflaatio ovat heikentäneet sekä kuluttajien ostovoimaa että matkailualan vakautta, mutta toipumisen merkkejä on jo näkyvissä ([Kauppalehti, 2024](#)).

Kuva: Business Finland, Emilia Hoisko

3.2 Pirkanmaa matkailukohteena

3.2.1 Matkailun rooli Pirkanmaan aluetaloudessa

Pirkanmaa on monipuolinen matkailualue, jossa yhdistyvät kaupunki- ja luontoelämykset, sekä kulttuurikohteet. Esimerkiksi Aamulehden vuonna 2024 listaamassa [jutussa](#) esiintyy niin kansallispuistoja ja luontokohteita, museoita, kyliä, kulttuurikohteita ympäri Pirkanmaata.

Pirkanmaa on osa Visit Finlandin suurempaa Järvi-Suomen aluetta ja Tampere koko Pirkanmaan suurin matkailukohde. Vuonna 2024 Visit Tampere kertoi Tampereen olevan Suomen toiseksi suurin matkailukohde matkailutulon määrällä mitattuna ([Visit Tampere, 8/2024](#)). Kokonaisuudessaan välitön matkailutulo oli 579 miljoonaa euroa, mikä on noin 2,6 prosenttia enemmän kuin vuonna 2022 (Visit Tampere, 8/2024).

Vuonna 2023 tammi-joulukuussa kotimaisten rekisteröityjen yöpymisten määrä Tampereella oli 1,22 miljoonaa (+5,3%) ja ulkomaalaisten 192 000 (+19,4 %), eli yhteensä 1,42 miljoonaa rekisteröityä (+7,1%) yötä. Majoitusmyynti ylitti kaupungissa ensimmäisen kerran 100 miljoonaa euroa ([Matkailun tulo ja työllisyys selvitys, 2023](#)).

Pirkanmaa on myös Suomen toiseksi suurin maakunta ja Tampereen kaupungin lisäksi Pirkanmaan matkailualue koostuu 22 muusta kunnasta. Tällä hetkellä välitöntä matkailutuloa katsoessa, Tampereen perässä tulevat Ylöjärvi, Sastamala, Nokia, Lempäälä, Ikaalinen ja Kangasala, joissa matkailun osuus kaikkien toimialojen työllisyydestä vaihtelee 0,9 % - 6,5 % välillä (Matkailun tulo- ja työllisyystutkimus, 2023). Pirkanmaalla matkailun osuus kaikkien toimialojen työllisyydestä oli 2,89% vuonna 2022. Esimerkiksi Ikaalisten matkailun kerrotaan tuoneen 2900 euroa matkailutuloa per asukas vuonna 2022 ([Yle, 09/2023](#)). Tampereella sama tulo vuonna 2022 oli 2300 euroa per asukas.

Pirkanmaan maaseutualueiden matkailusta on kuitenkin hyvin vähän dataa saatavilla, eikä tarkkoja matkailijoiden yöpymis- ja saapumistietoja Tampereen ulkopuolelta löydy.

3.2.2 Ulkomaisten matkailijoiden osuus

Visit Tampereen (VT, 02/2025) mukaan vuonna 2024 Pirkanmaan matkailijoista **92 % oli kotimaisia matkailijoita ja 7 % ulkomaisia**. Suurin osa ulkomaisista matkailijoista saapui Ruotsista (13 %), Saksasta (9,8 %), Yhdysvalloista (9,5 %) ja Virosta (6,5 %), mutta kohteena on ollut erityisesti Tampere, koko Pirkanmaan sijaan.

Ulkomaisten matkailijoiden osuus yöpymisissä vuonna 2024 on ollut noin 10 % (189 t ulkomaista yöpymistä) ja heistä 27 % EU-maista. Yhdysvaltalaiset (4,4 %) ovat kuitenkin yöpyneet Tampereella lähes yhtä paljon, kuin Ruotsalaiset (4,8 %) ja saksalaiset (4,6 %).

Ulkomaisista matkailijoista noin 42 % olivat Pirkanmaalla työmatkalla vuonna 2024 ja noin 57 % vapaa-ajan matkalla.

3.2.3 Kotimaisten matkailijoiden osuus

1,2 miljoonasta saapumisesta vuonna 2024, 92 % on ollut kotimaisia matkailijoita Pirkanmaalla. Näistä jopa 91 % on saapunut Tampereelle (VT, 02/2025). Myös 1,8 milj. yöpymisestä 89 % on kotimaisia ja jopa 87 % on yöpynyt Tampereella Pirkanmaan muiden kuntien sijaan. Vaikka suuri osa on yöpynyt

Tampereella, maksullisessa majoituksessa on yöpynyt kuitenkin vain 27 % kotimaan matkailijoista (VT, 02/2025). Tämä osoittaa kuinka suuri osa kotimaan matkailijoista yöpyy esimerkiksi perheen ja ystävien luona, tai mökeillä. Vuonna 2024 kotimaan matkailijoista 30 % yöpymisistä olikin työhön liittyviä yöpymisiä ja lähes 70 % vapaa-aikaan liittyvää.

Pirkanmaan ja Tampereen matkailun keskeiset luvut vuonna 2023

Indikaattori	Tampere	Pirkanmaa	Huomio
Rekisteröidyt yöpymiset	1,42 milj.	1,8 milj.	87 % Tampereella
Kotimaiset yöpymiset	1,22 milj.	~1,61 milj.	89 % kaikista yöpymisistä
Ulkomaisten yöpymiset	192 000	189 000	n. 10 % kaikista yöpymisistä
Ulkomaisten osuus matkailijoista	13,6 %	7 %	Tampere vetää enemmän ulkomaalaisia
Majoitusmyynti	yli 100 milj. €	—	Tieto vain Tampereelta saatavilla
Matkailutulo / asukas	2 300 €	jopa 2 900 € (lkaalinen)	Suurta kunnittaista vaihtelua
Matkailun osuus työllisyydestä	—	2,89 %	Kuntakohtaisesti 0,9–6,5 %

Muita huomioita:

- 92 % Pirkanmaan matkailijoista ovat kotimaisia
- Maksullisessa majoituksessa yöpyi vain 27 % kotimaisista matkailijoista
- 57 % ulkomaisten matkailijoiden yöpymisistä liittyi vapaa-aikaan, 42 % työmatkoihin
- Suurimmat ulkomaiset ryhmät: Ruotsi (13 %), Saksa (9,8 %), USA (9,5 %), Viro (6,5 %)

3.2.4 Pirkanmaan vahvuutena saavutettavuus

Yksi Pirkanmaan matkailuvalteista on sen saavutettavuus. Keskeisen sijaintinsa ansiosta Pirkanmaa on helposti saavutettavissa monipuolisilla liikenneyhteyksillä. Tampere-Pirkkalan lentoasema tarjoaa suorat kansainväliset ja kotimaiset lennot, ja alueen päärata yhdistää sen sujuvasti muuhun Suomeen. Lisäksi laajat bussiverkostot ja hyvät maantieyhteydet tekevät alueelle saapumisesta vaivatonta niin kotimaisille kuin ulkomaisille matkailijoille.

Pirkanmaa on Suomen rataliikenteen solmukohta, ja VR:n päärata yhdistää alueen muun Suomen kanssa. Junalla pääsee Tampereelle nopeasti Helsingistä, Turusta ja Jyväskylästä, sekä suoraan yhteyksiin myös Rovaniemeltä. Alueella on laajat bussiyhteydet, ja kansainvälinen Flixbus aloitti liikennöinnin

Tampereen ja Vilnan välillä kesällä 2024. Tampere-Pirkkalan lentoasema on yksi Suomen vilkkaimmista kansainvälisistä kentistä, tarjoten suoria lentoja muun muassa Riikaan ja Málagaan.

Pirkanmaan maantieteyhteydet ovat erinomaiset, sillä valtatie 3 yhdistää alueen Helsinkiin ja Pohjanmaalle. Tampereen seudun joukkoliikenne Nysse palvelee useita alueen kuntia, ja Tampereella on myös ratikka, joka kulkee keskustasta Hervannan ja Lentävänniemen välillä. Tämä monipuolinen liikenneverkosto tekee matkustamisesta Pirkanmaalle ja alueella liikkumisesta vaivatonta.

3.2.5 Luontomatkailun ja elämysmatkailun kasvu Pirkanmaalla

Sen lisäksi, että Pirkanmaalla on aktiivinen kansainvälisten lentojen lentokenttä, alue on erittäin suosittu kotimaisten matkailijoiden keskuudessa. Alueelle matkustetaan suuren tapahtumatarjonnan takia, mutta myös paikallisen kulttuurin ja luonnon takia.

Kalastusmatkailu

Tampereen ympäristön vedet tarjoavat erinomaiset mahdollisuudet kuhan, ahvenen, hauen, toutaimen, järvilohen, kirjolohen ja monien muiden lajien pyyntiin. Reittivesien täplärapukannat ovat vahvistuneet huimaa vauhtia, joten myös ravustus onnistuu syysiltojen lomassa. Isoilla järvillä viehekalastuksen yhtenäislupa-alueet helpottavat yrittäjien toimintaa.

Pirkanmaalla on 2 500 yli hehtaarin suuruista vesistöä. Alueelta löytyy myös toistakymmentä virtavesikalastuskohdetta, joissa on yhteensä nelisenkymmentä koskea. Monimuotoiset ympäristöt kattavat pienimuotoisia latvapuroja ja kuohuvia koskia.

Tapahtumamatkailu

Hyvä saavutettavuus, monipuolinen tapahtumatarjonta sekä modernit tapahtumapaikat ovat tehneet etenkin Tampereesta yhden Suomen johtavista tapahtumamatkailukohteista. Tapahtumatarjonta on jo vuosia vaihdellut erilaisista musiikki festivaaleista ja kulttuuritapahtumista, isoihin urheilutapahtumiin. Nokia Areenan valmistuminen vuonna 2021 on lisännyt suurien tapahtumien järjestämistä Tampereella.

Myös Pirkanmaan muut kunnat vaikuttavat osaksi tapahtumamatkailun kehittymiseen, erityisesti luonto- ja kulttuuritapahtumien tarjonnalla. Tunnettuja matkailutapahtumia Tampereen ulkopuolella ovat esimerkiksi Pirkan Pyöräily, Vanhan kirjallisuuden päivät Sastamalassa, Villasukkajuoksun SM-kisat Orivedellä, Pirkanmaan erämessut Parkanossa.

Luontomatkailu

Visit Finlandin mukaan Luontomatkailu ja luonnossa liikkuminen ovat Suomen vahvimpia matkailuvaltteja. Tämä näkyy myös Pirkanmaalla, jossa on useita kansallispuistoja, luonnonsuojelualueita ja retkeilykohteita. Pelkästään Seitsemisen ja Helvetinjärven kansallispuistoissa on yhteensä noin 100 km merkittyjä retkeilyreittejä.

Metsähallituksen teettämän kävijätutkimuksen mukaan vuonna 2019, sekä Seitsemisen, että Helvetinjärven kansallispuistossa vierailtiin etenkin itse luonnon takia. Patikointi, retkeily, sekä luontokuvaus olivat tärkeimpiä aktiviteetteja vierailun aikana. Helvetinjärvellä nähtävyydet, kuten Helvetinkolu, houkuttelevat erityisesti kävijöitä, kun taas Seitsemisessä monipuoliset reitit ja palvelut tekevät siitä suosittuun perhekohteen ([Toivonen, Mikkola & Kajala, 2019](#)). Ikaalisissa Teerilampi tarjoaa perheille sopivan, saalisvarman retkeily- ja kalastuskohteen laavuineen ja nuotiopaikkoineen.

Patikoinnin ja retkeilyn lisäksi esimerkiksi pyöräily on merkittävä osa Pirkanmaan luontomatkailua. Näsi- ja Pyhäjärven pyöräilyreitit ovat vuosi vuodelta suosituimpia, mutta niiden lisäksi mm. Vanajaveden ja Roineen reittejä kehitetään sekä [Ellarelta](#), että [Kohokohdat.fi](#)-sivustolla.

Muita suosittuja luontoaktiviteetteja Pirkanmaalla ovat melonta, kalastus ja valokuvaus. Alueen lukuisat järvet ja vesistöt tarjoavat erinomaiset mahdollisuudet vesillä liikkumiseen ja kalastukseen, kun taas monipuolinen luonto houkuttelee valokuvaajia tallentamaan maisemia ja paikallista eläimistöä. Kaupunkikalastuskohteita löytyy esimerkiksi Tampereella Ratinan suvannosta ja Nekalan Pahalammelta.

Mökkeily ja saunakulttuuri

Vaikka suomalaista mökkeilyä ja sauna ei voi erottaa toisistaan, Pirkanmaalla nämä ovat myös kaksi hyvin erilaista matkustusmuotoa, sillä Tampere on Suomen *saunapääkapunki*, jonka julkiset saunat vetävät paikallisten asukkaiden lisäksi paljon ulkomaisia matkailijoita ([Sauna From Finland, 2018](#); [Hirvonen, 2015](#)). Toisaalta taas Pirkanmaa on hyvin mökkivaltainen maakunta, mutta niiden käyttäjät ovat pääasiassa kotimaisia matkailijoita. Tästä kertoo ainakin Visit Tampereen majoitustilastot ([VT, 02/2025](#)).

Tilastokeskuksen vuoden 2020 tietojen mukaan Pirkanmaa oli Varsinais-Suomen rinnalla Suomen mökkirikkein maakunta ([Lastikka, 2022](#)), jossa Vahvoja mökkikuntia ovat muun muassa Kangasala ja Pälkäne ([MTV uutiset, 2020](#)). Mökkeilyssä korostuvat sekä luonnonläheisyys, että saunan tärkeys, oli kyseessä sitten oma mökki tai vuokramökki (Lastikka, 2022). Mökkeilyn voi yhdistää myös kasvaneeseen *live like a local*-trendiin, jossa korostuu paikallisen kulttuurin kokeminen ja autenttisuus.

Kaupunkilomailu

Pirkanmaa on monipuolinen kaupunkilomakohde, jossa Tampere on alueen selkeä vetonaula monipuolisen kulttuuritarjonnan, Särkänniemen ja esimerkiksi Muumimuseon takia. Mutta myös muut Pirkanmaan kaupungit tarjoavat mielenkiintoisia elämyksiä kaupunkilomailijoille.

3.3 Kalastusmatkailun tila Suomessa ja Pirkanmaalla

3.3.1 Kalastusmatkailun potentiaali ja nykytilanne

Kalastusmatkailun kehittämisohjelman (2024) mukaan kalastusmatkailu on Suomessa merkittävä, mutta osin aliarvioitu matkailun osa-alue. Vuonna 2018 Manner-Suomessa toimi 511 kalastusmatkailuyritystä, joiden yhteenlaskettu liikevaihto oli noin 21 miljoonaa euroa ja työllisyys lähes 935 henkilötyövuotta. Vaikutukset ulottuvat tätä laajemmalle, sillä kalastusmatkailijat hyödyntävät myös esimerkiksi majoituspalveluita merkittävässä määrin. Noin kolmasosa asiakkaista oli ulkomaalaisia, mutta viime vuosien kansainväliset kriisit ovat vähentäneet erityisesti venäläisten asiakkaiden määrää. Tulevaisuudessa alan kysynnän ennustetaan kuitenkin kasvavan, sillä yhä useampi matkailija etsii luonnonläheisiä ja yksilöllisiä elämyksiä.

Kalastusmatkailun asiakasryhmät voidaan jakaa eri kategorioihin asiakkaiden taustojen, motiivien ja odotusten perusteella.

1. Kotimaiset asiakasryhmät:

- **Harrastajat ja intohimoiset kalastajat:** Voidaan jakaa *tavoitteellisiin harrastajiin*, jotka etsivät erityisiä elämyksiä, kuten tietyn lajisten ennätyskalojen saamista ja *kalastustekniikan kehittäjiin*, jotka haluavat oppia uusia kalastustekniikoita oppaan johdolla. Tähän ryhmään mahtuu myös paljon *omatoimimatkailijoita*, jotka eivät osta oppaiden ohjelmapalveluita.
- **Yritys- ja työporukat:** Kalastusoppaan palveluita hankitaan osaksi yritysten virkistyspäiviä tai asiakastilaisuuksia.
- **Perheet, vapaa-ajan matkailijat ja aloittelevat kalastajat:** Perheet tai ystäväporukat, joille kalastus on osa lomaa ja rentoutumista ilman, että tarvitsee itse huolehtia välineistä tai paikallistuntemuksesta tai tyhjän pyytämisestä.

2. Kansainväliset asiakasryhmät:

- **Kalastuksen harrastajat ja kilpailukalastajat:** Ulkomailta saapuvat kalastajat, jotka etsivät tiettyjä kalalajeja ja opaspalveluita.
- **Luontoelämyksiä hakevat matkailijat:** Asiakkaat, joille kalastus on osa suurempaa luontoelämystä suomalaisessa järvimaisemassa.
- **Luksusmatkailijat:** Varakkaammat matkailijat, jotka arvostavat korkeatasoisia palveluita, kuten opastettuja kalastusretkiä, yksityisiä mökkejä ja räätälöityjä elämyspaketteja.

Ida Karttusen opinnäytetyö *Fishing Tourism and its International Marketing in Finland* (2022) korostaa kansainvälisten asiakkaiden suurta potentiaalia suomalaiselle kalastusmatkailulle. Yrittäjät uskovat kansainvälisen asiakaskunnan kasvavan, mutta tehokas markkinointi ja tiivis sidosryhmäyhteistyö ovat avainasemassa Suomen nostamisessa muiden Pohjoismaiden edelle. Karttunen nostaa esiin myös kotimaisten ja ulkomaisten matkailijoiden erilaiset motiivit: ulkomaisille kalastus on osa kokonaisvaltaista luontokokemusta, kun taas suomalaiset hakevat täsmällisempää elämystä, kuten ennätyskalan pyytämistä tai uuden kalastustavan kokeilua.

3.3.2 Kalastusoppaat ja matkailualan toimijat

Keskeiset kalastusmatkailutoimijat

Pirkanmaalla ja Kuha-suomen Kalaleaderin toimialueella tiedossa olevia kalastusoppaita on noin kolmisenkymmentä, ja he jakautuvat melko tasaisesti ympäri maakuntaa, Tampereella ollen hiukan enemmän oppaita, kuin muissa kunnissa. Kuha-Suomen kyselyn perusteella (2021) oppaat operoivat eniten Näsijärvellä, Kulo- ja Rautavedellä, sekä Keurusselällä. Yrittäjät ovat pääasiallisesti toiminimiyrittäjiä. Yrittäjien välinen yhteistyö on runsasta ja verkostot oheispalveluja tarjoavien yritysten kanssa ovat kunnossa.

Kalastusopaspalveluiden tarjonta Pirkanmaalla koostuu seuraavista kokonaisuuksista.

1. Veneellä tapahtuvat opastetut kalastusretket järvillä, joihin voidaan räätälöidä mukaan ateria-, sauna-, tai kokouspalveluita.

2. Erikoistuneet kalastuselämykset voivat olla esimerkiksi perhokalastusretkiä Pirkanmaan koskille (Murole, Kuokkalankosket, pienet virtavedet), syysillan ravustusretket ja talvikalastus
3. Yritys- ja ryhmäpalvelut voivat olla tiimipäiviä tai asiakastilaisuuksia yrityksille.
4. Kalastusmatkailupaketit - Majoitus ja kalastus yhdistettynä kalastusreissuun.
5. Kalastuskurssit ja -koulutukset aloittelijoille ja kokeneemmille kalastajille.

Tyypillinen kalastusmatkailupalvelu on suunniteltu tarjoamaan asiakkaille elämyksellisen ja turvallisen kalastuskokemuksen. Se voi vaihdella päiväretkestä usean päivän täyden palvelun kalastuspakettiin, mutta palvelun päätarkoitus on viedä asiakas kalastamaan tutustuen samalla tarvittaviin välineisiin, kalastusmenetelmiin, vesistöihin ja kalalajeihin.

Näin ollen, kalastusmatkailutoiminnan keskeisimmät palvelut ovat *opaspalvelut*, *veneet* ja *vuokravälineet*. Oppaat järjestävät opastettuja kalastusretkiä ja -elämyksiä, vastaavat asiakkaiden turvallisuudesta ja elämyksellisestä kokemuksesta, sekä ennen kaikkea tuntevat paikalliset kalavedet ja kestävä kalastuksen periaatteet.

Vene- ja välinevuokraamot mahdollistavat omatoimisen kalastuksen vuokraamalla veneitä, moottoreita, kalastusvälineitä ja muita tarvittavia varusteita. Tämä tarjoaa myös aloitteleville kalastusoppaille mahdollisuuden harjoittaa liiketoimintaa ilman suuria alkuinvestointeja.

Täydentävät matkailupalvelut

Kalastusmatkailun kehittämisessä eri matkailutoimijat, kuten kalastusoppaat, majoittajat ja ohjelmapalveluyrittäjät, rakentavat yhdessä houkuttelevia ja laadukkaita matkailukokonaisuuksia. Paikalliset yrittäjät tarjoavat varusteita, opastusta, majoitusta ja elämyksiä, jotka tekevät kalastusmatkasta vaivattoman ja elämyksellisen. Pirkanmaalla toimii runsaasti matkailuyrityksiä, erityisesti ravintola- ja majoituspalveluita, mutta myös elämys-, ohjelmapalvelu- ja välinevuokrausyrityksiä sekä opaspalveluita ja käyntikohteita. Visit Tampereen ja muiden kuntien Visit-tahojen mukaan tarjonta on monipuolista ja vaihtelee kunnittain.

Ohjelmapalveluyrittäjät tarjoavat räätälöityjä elämyksiä eri asiakasryhmille, kuten perheille, yrityksille tai seikkailijoille. Kalastusoppaat voivat yhteistyöverkostojensa kautta tarjota lisäpalveluja, kuten kalan käsittelyä tai ruokailuja luonnossa.

Vaikka omatoimimatkailu on yleistynyt, matkatoimistot ja ohjelmapalveluyritykset ovat edelleen tärkeitä erityisesti kansainvälisille asiakkaille. Ne paketoivat palveluita valmiiksi, hoitavat markkinoinnin ja tavoittavat asiakkaita laajasti. Pirkanmaalla toimii kymmeniä ohjelmapalveluyrityksiä, kuten Hiking Travel - Hit, joka on tunnettu luonto- ja hyvinvointimatkailun tarjoaja Tampereella.

Majoitus- ja ravintola-alan toimijat

Majoitusyrittäjät tarjoavat asiakkaille eri majoitusvaihtoehtoja, kuten mökkejä, hotelleja tai leirintäalueita. Ravintola- ja kahvilapalvelut mahdollistavat matkailijoiden ruokailupalvelut, erityisesti paikallisiin kalatuotteisiin perustuvat ateriat. Majoitus ja ravitsemuspalveluiden sijainti kalastusmatkailualueiden läheisyydessä on tärkeää, jotta asiakas saadaan viipymään alueella ja ostamaan oppaiden ja vuokravälineyritysten palveluita.

Pirkanmaan kunnilta ja matkailusivustoilta kerätyn tiedon perusteella Tampereella ja sitä ympäröivissä kunnissa on satoja majoituskohteita, jotka vaihtelevat ympärivuoden auki olevista ketjuhotelleista, vain kesäkaudella aukioleviin maaseutumajoituksiin ja leirintäalueisiin. Myös *Glampingiä*, nollamökkejä, kurssi- ja leirikeskuksia, sekä yksityisten ihmisten vuokraamia mökkejä löytyy kymmenittäin. Matkailijan suurin haaste saattaakin olla tiedon ja informaation pirstaloituneisuus ja esimerkiksi ajantasaisten nettisivujen löytäminen kaikista kohteista. Visit Tampere kokoaa sivulleen Tampereen ja seutukuntien palveluita Visit Finlandin Datahubin kautta, mutta pienemmät kunnat ovat suoraan toimijoilta saatujen tietojen varassa.

Sama tilanne on ravintola-alan toimijoiden kanssa. Palvelut vaihtelevat ketju- ja pikaruokaravintoloista, tienvarsien kesäkahviloihin ja perinteisiin ravintoloihin.

Kuljetuspalvelut

Erilaiset autovuokraus- ja kuljetusfirmat ja logistiikka-alan yritykset ovat tärkeitä kalastusmatkailussa, sillä ne mahdollistavat asiakkaiden siirtymisen syrjäisiin tai vaikeapääsyisiin kalavesiin. Usein kalastusopas saattaa itse hoitaa kuljetuksia, mutta etenkin isommille ryhmille ulkopuolinen yritys on tarpeellinen. Pirkanmaallakin toimii useita kuljetuspalveluyrityksiä, jotka tarjoavat tilausbusseja niin isoille, kuin pienille ryhmille. Lisäksi asuntoautovuokraajat ovat yksi potentiaalien yhteistyötaho.

3.3.3 Kalastusmatkailuun liittyvät trendit ja vastuullisuuden merkitys matkailussa

Vastuullinen matkailu on kasvanut merkittävästi viime vuosina, ja matkailijat ympäri maailmaa ovat yhä tietoisempia valintojensa eettisyydestä sekä ympäristö- ja sosiaalisista vaikutuksista. Tämä kasvu on osaltaan seurausta yleisestä ympäristötietoisuuden lisääntymisestä ja kiinnostuksesta kestäviä elämäntapoja kohtaan, mutta myös matkailualan reaktioista kuluttajien vaatimuksiin. Vastuullinen matkailu ei enää ole vain trendi, vaan se on kehittynyt matkailualan keskeiseksi arvoksi, johon yhä useammat matkailijat, yritykset ja organisaatiot sitoutuvat. Suomessa esimerkiksi Visit Finland on kehittänyt [Sustainable Travel Finland](#)-ohjelman, jonka avulla sekä yritysten, että matkailualueiden kestävien valintojen ja toimenpiteiden omaksuminen ja seuranta helpottuu. Myös [Kalastusmatkailun kehittämisohjelmassa 2023–2033](#), todetaan ympäristöystävällisyyden ja luonnossa vietetyn ajan olevan kasvava trendi alalla.

Lapin kalastusmatkailu ry:n vuonna 2025 julkaiseman [Vastuullisen kalastusmatkailun käsikirjan](#) mukaan vastuullinen kalastusmatkailu perustuu kestävään kalavesien käyttöön, kalakantojen tuntemukseen ja lainmukaiseen toimintaan. Kalastus tulisi suunnata elinvoimaisiin lajeihin ja vesistöihin, jotka kestävät matkailupainetta, ja vesistöjen käyttöä olisi hyvä jaksottaa eri kohteiden välillä. Kalastajien ja matkailuyritysten on tärkeää käyttää vastuullisia välineitä, kohdella kaloja oikein ja vapauttaa ne asianmukaisesti silloin, kun ne eivät päädy ruoaksi. Kalastusluvat, saalis seuranta ja yhteistyö viranomaisten ja paikallisten toimijoiden kanssa vahvistavat kestävää toimintaa. Vastuullisuus ei ole vain luonnon etu, vaan myös kilpailuvaltti, joka varmistaa kalastusmatkailun tulevaisuuden houkuttelevuuden.

Vastuullinen matkailu on siis kokonaisvaltainen lähestymistapa, joka kattaa ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyuden. Se edistää matkailun positiivisia vaikutuksia samalla, kun se minimoi negatiiviset vaikutukset, ja tarjoaa matkailijoille mahdollisuuden nauttia matkustamisesta tavalla, joka kunnioittaa ympäristöä ja paikallisia yhteisöjä.

Vastuullinen matkailu sisältää ympäristön suojelemisen, kuten luonnonvarojen kestävästä käytön, energian ja veden säästämisen, sekä jätteiden vähentämisen. Sosiaalinen vastuullisuus on yhtä tärkeää, ja se näkyy esimerkiksi paikallisten kulttuurien ja yhteisöjen tukemisessa, sekä reilujen työolojen ja paikallisten elinkeinojen tukemisessa. Matkailualan yritykset, kuten majoituspaikat, kuljetusyritykset ja matkatoimistot, tarjoavat yhä enemmän vastuullisia vaihtoehtoja, kuten ympäristöystävällisiä majoitusvaihtoehtoja, päästöttömiä kuljetuspalveluja ja paikallisesti tuotettuja tuotteita ja palveluja. Toisaalta, vaikka vastuullisuus itsessään on monille toimijoille jo luonnostaan tulevaa toimintaa, siitä viestiminen on korostunut viime vuosina laajasti. Kuluttajat haluavat tietää konkreettisesti, minkälaista vastuullisuustoimintaa yritys toteuttaa ja sen on näytävä yrityksen viestinnässä.

Digitalisuuden kasvu

Kuten matkailussa yleensä, myös kalastusmatkailussa digitaalisuus ja teknologian hyödyntäminen ovat nousseet merkittäviksi trendeiksi. Digitaalinen markkinointi on tärkeässä roolissa kalastusmatkailun näkyvyyden kannalta, sillä sosiaalisen median ja matkailuportaaleiden kautta voidaan tavoittaa laajempi yleisö ja houkuttaa erityisesti ulkomaisia matkailijoita. Kalastusmatkailuportaalit ovatkin lisääntyneet lähes räjähdysmäisesti viimeisen vuoden aikana Suomessa, tästä tarkemmin kohdassa 3.2. Yrittäjien oma osaaminen sosiaalisen median hyödyntämisessä on vaihtelevaa.

Varaus-, myynti- ja markkinointijärjestelmien lisäksi digitalisuus on tuonut mukanaan erilaiset karttasovellukset ja -palvelut. Sovellukset tarjoavat tietoa kalastusalueista, sääolosuhteista ja kalakannoista. Ne auttavat matkailijoita löytämään parhaat kalapaikat ja suunnittelemaan retkensä tehokkaasti. GPS-teknologiaa hyödyntävät karttapalvelut mahdollistavat tarkat sijaintitiedot ja reittisuunnittelun syrjäisillä vesialueilla.

Tekoäly ja analytiikka mahdollistavat palveluiden personoinnin ja asiakasdatan hyödyntämisen, mikä tukee markkinointia ja tuotteiden räätälöintiä eri asiakasryhmille. Lisäksi älykkäät kalastusvälineet, kuten kaikuluotaimet, parantavat kalastuskokemusta huomattavasti, ja digitaaliset ratkaisut tukevat vastuullisuutta esimerkiksi kalan jäljitettävyyden ja kestävien toimintatapojen viestimisessä asiakkaille.

Hyvinvointia luontomatkailusta

Kalastusmatkailun keskeisiä trendejä ovat vastuullisuuden ja digitaalisuuden lisäksi elämyksellisyys ja palveluiden yhdistäminen kokonaisvaltaisiksi luontokokemuksiksi. Yhä useampi matkailija ei etsi pelkkää kalastusta, vaan haluaa yhdistää siihen esimerkiksi vaellusta, luontokuvausta, hiljaisuuden kokemista tai paikalliskulttuuriin tutustumista. Kuten Mirka Mattilan opinnäytetyöstä, [Luontomatkailu 2023 – matkailuyrittäjien näkökulmia](#) (2020) selviää kalastus ja luontomatkailu nähdään osana hyvinvointia ja luonnossa olemisen tuomaa mielenrauhaa. Räätälöidyt paketit, joissa kalastus kytkeytyy esimerkiksi majoitukseen erämaassa, revontulien katseluun tai lähiruoan nauttimiseen, vastaavat tähän nousevaan kysyntään ja voivat tarjota merkittävää lisäarvoa niin asiakkaalle kuin palveluntarjoajalle.

4. Kalastusmatkailun kehittämistä tukevat tahot ja strategiat

4.1 Matkailun edistäjät ja heidän roolinsa

Alueelliset matkailuorganisaatiot, kuten Visit tahot ja kuntien elinkeinoyhtiöt, sekä muut Pirkanmaan matkailutoimijat, vastaavat kalastusmatkailun markkinoinnista ja alueellisen vetovoiman vahvistamisesta. Lisäksi kunnat ja kehitysyhtiöt voivat tukea kalastusmatkailua investoimalla infrastruktuuriin, kuten venesatamiin ja kalastusreittien opasteisiin.

Järjestöt ja viranomaiset, kuten Metsähallitus ja kalastusalueet, huolehtivat kalavesien hoidosta, kestävän kalastuksen edistämisestä ja sääntelyn toteuttamisesta. Toimijoiden yhteistyö on avainasemassa, jotta alueen kalastusmatkailu voi kasvaa vastuullisesti ja houkutella niin kotimaisia kuin kansainvälisiä matkailijoita.

4.4.1 Visit-organisaatiot ja kuntien elinkeinopalvelut

Visit-organisaatiot, kuten Visit Finland ja Visit Tampere, edistävät kalastusmatkailun näkyvyyttä kansainvälisesti ja tukevat yrityksiä markkinoinnissa sekä verkostoitumisessa. Osalla kunnista matkailun kehittäjät löytyvät Visit-nimen alta, kuten Visit Kangasala, Visit Nokia, Visit Ylöjärvi, mutta osalla kunnista matkailu on osa kunnan elinvoimapalveluita tms. Matkailun näkyvyyden edistämisen lisäksi kuntien elinkeinopalvelut ja kehitysyhtiöt auttavat yrityksiä liiketoiminnan kehittämisessä, rahoituksen hakemisessa ja matkailuinfrastruktuurin parantamisessa.

Pirkanmaalla toimii lisäksi vuonna 1959 perustettu yhdistys, Visit Pirkanmaa, jonka tavoitteena on edistää koko alueen tunnettavuutta ja vetovoimaisuutta vetämällä esimerkiksi hankkeita.

4.4.2 Järjestöt ja viranomaiset

Kalatalousalan järjestöt ja yhdistykset, kuten [kalatalouskeskukset](#) ja [vapaa-ajankalastajien liitot](#), edistävät kestävää kalastusta, kouluttavat yrittäjiä ja tukevat pienyrityksiä. Viranomaiset, kuten [Metsähallitus](#) ja kalastusviranomaiset, huolehtivat lupakäytännöistä, luonnonsuojelusta ja vesillä liikkumisen turvallisuudesta.

Kalatalousalueet, joita on Suomessa 118 kappaletta, ovat lakisääteisiä kalataloudellisia yhteistyöelimiä. Hankkeen toimialueen kalatalousalueita ovat Pirkkalan, Kokemäenjoen Yläosan, Näsijärven, Pälkäneen, Ruoveden-Kuoreveden Hauhon seudun, Kihniön-Parkanon ja Suomenselän kalatalousalueet. Käyttö- ja hoitosuunnitelma on kalatalousalueen toimintaa ohjaava asiakirja, jossa muun muassa linjataan kalastuksen järjestäminen ja kalaveden hoitotoimenpiteet kalatalousalueen toimialueella. Kalatalousalueen tulee järjestää kalavarojen käyttö ja hoito hyväksytyn käyttö- ja hoitosuunnitelman mukaisesti. Viranomaisten on myös otettava toiminnassaan huomioon käyttö- ja hoitosuunnitelman yleiset suuntaviivat. Jotkut kalatalousalueet myös hallinnoivat alueensa kalastuslupien myyntiä. Tuoreimpien KHS:ien keskeisin tehtävä oli määritellä kalatalousyrittäjien toimintaan hyvin soveltuvat alueet. Hyvä käyttö- ja hoitosuunnitelma mahdollistaa linjauksissaan elinkeinotoiminnan mahdollistamisen alueellaan.

Paikalliset kalastusseurat osallistuvat usein kalastuspaikkojen – kuten koskikalastusalueiden – ylläpitoon ja huoltoon. Seuroilla on usein myös merkittävä rooli kalaston hoitotyössä, esimerkiksi kalaistutusten hankinnan ja lisääntymisalueiden kunnostuksen osalta. Kalastusseurat voivat olla kalastusoppaille merkittävä yhteistyötaho viestinnän ja markkinoinnin osalta.

4.4.3 ELY-keskus ja sen rahoitusrooli

ELY-keskukset tukevat kalastusmatkailun edistämistä monin tavoin keskittyen niin elinkeinotoiminnan kehittämiseen kuin luonnonvarojen kestäväään käyttöön. Ne tarjoavat muun muassa rahoitusta ja avustuksia, jotka tukevat kalastusmatkailuun liittyvien palvelujen ja infrastruktuurin kehittämistä sekä uusien yritysten perustamista. ELY-keskukset voivat myöntää tukea esimerkiksi maaseuturahaston ja Leader-rahoituksen kautta, ja lisäksi ne rahoittavat hankkeita, jotka parantavat vesistöjen kalastusmahdollisuuksia ja niihin liittyvää matkailua.

Luonnonvarojen kestävä hallinta on keskeinen osa ELY-keskusten toimintaa, ja ne osallistuvat aktiivisesti kalakantojen hoitoon, vesistöjen kunnostuksiin ja muihin ympäristönsuojelutoimiin, jotka tukevat kalastettavuutta ja parantavat alueiden matkailullista vetovoimaa.

4.5 Muita keskeisiä toimijoita ja hankkeita

Ekokumppanit Oy on voittoa tavoittelematon asiantuntijaorganisaatio, joka toteuttaa monipuolisia, kestävä kehityksen mukaisia palveluita ympäristö- ja ihmislähtöisesti. Ekokumppanit Oy on osa Tampereen kaupunkikonsernia ja sen toiminta-alue keskittyy Tampereen kaupunkiseudulle ja Pirkanmaalle. Ekokumppanit Oy toteuttaa monipuolisia, kestävä kehityksen mukaisia palveluita ja hankkeita liittyen mm. luontopalveluiden kehittämiseen ja liikkumiseen. Ekokumppanit hallinnoi [Outdoors Tampere](#)-portaalia ja on ollut mukana tuottamassa Järvi- ja luontomatkailun tiekarttaa 2022–2026.

Leader-ryhmät ovat maaseudun kehittämissyösteiksiä, joiden ytimessä on ajatus oman paikkakunnan kehittämisestä yhdessä asukkaiden voimin. Tätä toteutetaan rahoittamalla maaseutualueen asukkaiden kehittämishankkeita ja myöntämällä yritystukia yritystoiminnan käynnistämiseen, kehittämiseen ja investointeihin. Tukea ei myönnetä yrityksen tavanomaiseen toimintaan eikä tuen myöntäminen saa vääristää kilpailua. Yrityksellä on oltava edellytykset jatkuvaan kannattavaan toimintaan ja työntekijöillä on oltava riittävä ammattitaito. Jokainen Leader-ryhmä laatii oman kehittämissstrategiansa ja valitsee toteutettavat hankkeet. Pirkanmaan leader-ryhmiä ovat [Kantri ry](#), [Joutsenten Reitti](#), [PoKo](#) ja [Pirkan Helmi](#).

Lappajärveltä Janakkalaan toimiva [Kuha-Suomen kalaleader](#) rahoittaa **yleishyödyllisiä** (toiminta ja tulokset ovat julkista ja avointa kaikille kiinnostuneille) elinkeinokalatalouden kehittämishankkeita yhteensä 34 kunnan alueella Euroopan Meri-, Kalatalous- ja Vesiviljelyrahaston kautta. Kalastusmatkailu on tunnistettu kalaan liittyväksi elinkeinoksi ”Järveltä lautaselle”-strategiassa. Yksityiset kalastusmatkailun kehittämishankkeet (esimerkiksi kalustoinvestoinnit) sopivat yleensä hyvin rahoitettavaksi paikallisen leader-ryhmän kautta.

5. SWOT-analyysi: Kalastusmatkailu Pirkanmaalla

Vahvuudet	Heikkoudet
-Yrittäjillä vahva ammattitaito ja laaja kirjo osaamista eri kalastustekniikoiden ja asiakasryhmien suhteen. -Oppaat noudattavat eettisiä toimintatapoja kalan pyynnissä (alamitat, ylämitat, saalismäärät, kalan käsittely). -Sijainti Tampereen ympärillä, hyvä saavutettavuus -Tampereen kasvava matkailu -Monipuoliset ja kestävät kalakannat -Monipuolinen luonto ja puhtaat vesistöt -Paljon oheispalveluita, hyvä majoitustarjonta	-Kalastusmatkailun heikko tunnettavuus/näkyvyys -Tampere vetää paljon matkailijoita, mutta maaseutu/ympäryskunnat vähemmän -Toimijoiden yritys rakenne -> Paljon pieniä toimijoita -Digitaalisuuden hyödyntämättömyys -Sesonkiluontoisuus -> arvaamattomat talvet -Sesonkiluonteisuus ja asiakkaiden rajallinen määrä tekee täysipäiväisestä yrittäjyydestä vaikeaa. -Monien kalastuskohteiden vaelluskalakannat ovat istutusten varassa -> ekologisesti ja taloudellisesti haavoittuvia.
Mahdollisuudet	Uhat
- Uusia yrittäjiä toimialueella -Laaja yhteistyö eri matkailuorganisaatioiden kanssa mahdollistaisi näkyvyyden ja saatavuuden -Yhteistyö muiden matkailuyrittäjien kanssa mahdollistaisi palvelujen laajemman tarjonnan -Toimivat kalastusmatkailusivustot mahdollistaisivat näkyvyyden, löydettävyyden ja parantaisi asiakaskokemusta -Tekoälyn hyödyntäminen markkinoinnissa -Yritysten ja yhteisöjen käyttämät rahoitusmahdollisuudet parantaisivat palveluiden ja infran kehittämistä	-Ilmastomuutoksen tuomat haasteet: sääilmiöt (kuumuus, jäätömät talvet) ja muutokset kalakannoissa ja ekosysteemeissä ja vedenlaadussa (erit. virtavedet) -Kilpailun kiristyminen, esim. Lapin kanssa, jonne suorat lennot lisääntyvät -Kallistuneet elinkustannukset / inflaatio vähentäneet matkailupalveluiden kysyntää.

6. Johtopäätökset ja kehittämis ehdotukset

Pirkanmaan kalastusmatkailun toimintaympäristö tarjoaa vahvan perustan matkailun kehittämiseksi: alueella on monipuolinen vesistöverkosto, saavutettavuus on hyvä, ja kiinnostus luontoa ja kotimaan elämyksiä kohtaan on kasvussa. Analyysin perusteella alueella on kuitenkin myös selkeitä kehittämistarpeita, erityisesti digitaalisen saavutettavuuden, näkyvyyden ja yritys yhteistyön osalta. Kalastusmatkailuyrittäjien toiminnan sivutoimisuus, osaamisresurssit ja verkostoitumisen haasteet heijastuvat palveluiden löydettävyyteen ja varattavuuteen. Kansainvälisen matkailun näkökulmasta ostopolku ei ole riittävän sujuva, ja monikielisuuden sekä verkkopalvelujen kehittämiseksi on selkeää tarve.

Jotta Pirkanmaa voisi vahvistaa asemaansa vetovoimaisena ja vastuullisena kalastusmatkailukohteena, tarvitaan pitkäjänteistä kehittämistyötä, jossa yhdistyvät yrittäjien koulutus, digitaalinen infrastruktuuri, palvelumuotoilu ja alueellinen yhteistyö. Asiakaslähtöisyys, saavutettavuus ja jatkuva kehittäminen ovat keskeisiä tekijöitä alueen kilpailukyvyn ja elinvoiman vahvistamisessa kalastusmatkailun saralla.

Lähteet:

Hirvonen, E. (2015). Suomalaisen saunan kehittäminen elämystuotteena hyvinvointimatkailussa. <https://www.theseus.fi/handle/10024/98225>

Maa- ja metsätalousministeriö (2024). [Kalastusmatkailun kehittämisohjelma 2024–2034](#).

Karttunen, I. (2022). *Fishing tourism and its international marketing in Finland*. Theseus. <https://www.theseus.fi/>

Kauppalehti. (2024). *Matkailualan suuntaukset ja kuluttajakäyttäytyminen*. <https://www.kauppalehti.fi/>

KKV. (n.d.). *Matkailupalvelujen yhdistäminen (matkapakettilaki)*. <https://www.kkv.fi/kuluttaja-asiat/matkustaminen-ja-majoitukset/matkapaketit-ja-yhdistetyt-matkajarjestelyt/mika-on-matkapaketti/>

Kotiranta-Taipale, S. (2018). *Kalastusmatkailun kehittäminen alueellisena yhteistyönä* [Opinnäytetyö]. Theseus. <https://www.theseus.fi/>

Kuha-Suomen kalatalousryhmä. (2021). *Kalastusopaskysely*. [Sisäinen selvitys].

Laitinen, A. (2014). *Suomen kalastusmatkailun nykytila ja kehittämistarpeet*. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/86322/Oppari_ami_laitinen.pdf?sequence=1.

Lapin kalastusmatkailu ry. (2025). *Vastuullisen kalastusmatkailun käsikirja*. <https://www.kalastusmatkailu.fi/>

Lastikka, S. (2022). *Mökkikulttuurin kehitys Suomessa*. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/747596/Lastikka_Saila.pdf?sequence=2

Matkailun tulo- ja työllisyystutkimus. (2023). Visit Tampere. https://www.hel.fi/static/kanslia/elo/Tampere_Matkailun_tulo_ja_tyollisyys_2023_Visit_Tampere_Oy.pdf

Mattila, M. (2020). *Luontomatkailu 2023 – matkailuyrittäjien näkökulmia*. Theseus. <https://www.theseus.fi/handle/10024/341540>

Metsähallitus. (2019). *Kävijätutkimus: Seitsemisen ja Helvetinjärven kansallispuistot*. <https://julkaisut.metsa.fi/julkaisu/helvetinjärven-kansallispuiston-kavijatutkimus-2019/>

Partanen, M. (2022). *Matkailun saavutettavuutta vastuullisesti -raportti*. <https://www.theseus.fi/>

POKELY. (3.6.2025). *Kalastusopastustoiminnan sääntely*. Pirkanmaan ELY-keskus.

Sauna from Finland. (2018). *Suomi saunamaana*. <https://saunafromfinland.fi/uutiset-ja-artikkelit/uutiset/saunaviennin-yhteisponnistukset-maailmalle-2018>

Tilastokeskus. (2024). *Kotimaanmatkailun tilastot*. https://stat.fi/til/smat/2019/smat_2019_2020-06-11_kat_002_fi.html

Toivonen, T., Mikkola, J., & Kajala, L. (2019). *Kävijätutkimus: Seitsemisen ja Helvetinjärven kansallispuistot*. Metsähallitus.

Työ- ja elinkeinoministeriö. (2021). *Kotimaanmatkailun nykytila ja potentiaali selvitys kohderyhmistä ja kehittämistoimista*. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162882/TEM_2021_14.pdf

Työ- ja elinkeinoministeriö. (2023). *Toimialaraaportit, Matkailun toimialaraaportti 2023.*

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164883/TEM_2023_3_T.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Työ- ja elinkeinoministeriö. (3.6.2025). *Kotimaanmatkailu.* <https://tem.fi/kotimaanmatkailu>

Visit Finland. (09.12.2024). *Digitalisaatiosta vauhtia yritysten ja alueiden matkailumarkkinointiin.* [Vf.fi](https://vt.fi)

Visit Tampere. (29.8.2024). *Matkailijat toivat Tampereelle vuonna 2023 reilusti yli puoli miljardia euroa,* vt.fi.

Visit Tampere. (3.6.2025) *Ennakointi ja tiedolla johtaminen,* <https://visittampere.fi/yrityksille/palvelumme-matkailuyrityksille/ennakointi-ja-tiedolla-johtaminen/>.

Yle. (7.9.2023). *Pirkanmaan matkailutulo kunnittain.* <https://yle.fi/a/74-20048881>

Liitteet:

1. Lista Pirkanmaan kalastus- luontomatkailutoimijoista, sekä matkailun edistäjätahoista.